

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA YER ALAN YABANCI KELİMELERDE GÖRÜLEN ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ¹

Biröl İPEK²

Özet

Bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde konuşulan dile Türkiye Türkçesi; bu sınırlar içerisindeki il, ilçe ve köylerde konuşulan farklı fonetik ve morfolojik özelliklere sahip kolları Türkiye Türkçesi Ağızları adı verilmektedir. Bir dilin konuşma ve yazı dili olmak üzere iki cephesi mevcuttur. Konuşma dili bilhassa telaffuz şekli bakımından yazı dilinden farklı özellikler taşır. Konuşma dili büyük oranda ağızlara dayanır. Ağızlar, bir yazı dili sahası içerisinde konuşma esnasında kullanılan ve birtakım ses (fonetik) farklılıkları gösteren dil kollarıdır. Türkler, tarih boyunca komşu oldukları ve çeşitli sebeplerle ilişki içerisine girdiği milletlerden birçok kelime almışlar. Fakat aldıkları bu kelimeleri kendi ağızları, kendi ses özellikleriyle seslendirip, kendi düşüncelerine göre anlamlandırmışlardır. Bu çalışmada yabancı kelimelerde meydana gelen ünlü değişimleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dil, Türkiye Türkçesi ağızları, yabancı kelimeler, ünlü değişimleri.

THE VOWEL CHANGES ENCOUNTERED IN FOREIGN WORDS EXISTING IN TURKEY TURKISH DIALECTS

Abstract

The language spoken today within boundaries of Republic of Turkey is called as Turkey Turkish, and the dialects spoken in provinces, districts and villages within these boundaries with different phonetic and morphological features are called as Turkey Turkish Dialects. A language has two pillars: spoken language and written language. Spoken language differs from the written language especially in terms of pronunciation. Spoken language is mainly based on the dialects. Dialects are the codes of language that are used while speaking within a written language field and show a set of phonetic differences. The Turks have taken many words from the nations that they were neighbors with and engaged in relations for various reasons throughout the history. However, they pronounced these words with their own dialects and phonetics and interpreted them based on their own thoughts. This study focuses on vocal shifts that occur in foreign words.

Key Words: Language, Turkey Turkish dialects, foreign words, vowel changes.

¹ Bu makale Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsanî ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
e-posta:birolipek@msn.com

GİRİŞ

Bütün dillerin konuşma ve yazı dili olmak üzere iki cephesi mevcuttur. Konuşma dili bilhassa telaffuz şekli bakımından yazı dilinden farklı özellikler taşır. Konuşma dili büyük ölçüde ağızlara dayanır. Ağızlar, bir yazı dili sahası içerisinde konuşma esnasında kullanılan ve birtakım ses farklılıkları gösteren dil kollarıdır. Bir dilin yapı, işleyiş ve zenginliğinin yeterince araştırılması, sadece yazı dilinin değil, bu yazı dilinin kullanıldığı sahalarda yer alan ve yazı diline kaynak olan bütün ağızların da çeşitli yönleriyle incelenmesiyle mümkündür.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içerisinde konuşulan dile Türkiye Türkçesi; bu sınırlar içerisinde il, ilçe ve köylerde konuşulan farklı ses ve şekil özelliklere sahip ağızlara Türkiye Türkçesi ağızları adı verilmektedir. Kıbrıs Türk ağızları, Irak Türkmen ağızları, Suriye Türk ağızları ve Batı Rumeli ağızları da Türkiye Türkçesi ağızlarıyla çok yakından bağlantılı oldukları halde bugün millî sınırlarımız dışında kalmışlardır.

Yabancı kelimeler acaba Türkiye Türkçesi ağızlarıyla nasıl telaffuz ediliyor? Türkiye Türkçesinden ayrı olarak ne gibi farklılıklar gösteriyorlar? Böyle bir soruya cevap vermek için bilimsel araştırmaların yapılması gerekmektedir. Her geçen gün yazı dili ile Türkiye Türkçesi ağızları arasındaki farklılıklar gittikçe azalmaktadır. Çünkü büyük bir hızla gelişen bilim, teknoloji ve yaygınlaşan okul, radyo, televizyon, gazete, internet, kitap nedeniyle okuma-yazma oranı artarken Türkiye Türkçesi ağızları eski özelliklerini kaybetmektedir. Gerçekten de bir yörede 50 yıl önce konuşulan Türkçe ile günümüz Türkçesi arasında büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızları ile ilgili en önemli sorunlardan biri yabancı kelimeler sorunudur. Yazı dilinde olduğu gibi Türkiye Türkçesi ağızlarında da çeşitli dillerden alınmış pek çok yabancı kökenli kelime bulunmaktadır. Osmanlı Türkçesi döneminde Türk diline giren Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin Tanzimat'tan günümüze kadar çeşitli şekillerde sürdürülen sadeleştirme çalışmalarına rağmen dilde yaşadıkları görülmektedir. İlk olarak yazı dilinde yer alan alıntı kelimeler, zamanla konuşma diline de geçmekte, çeşitli ses ve şekil değişimleriyle dilimize mal olmaktadır. Ağızlarda kullanılan bu yabancı kelimeler asıllarından uzaklaşıp dilimizin bütün ses özelliklerine uygun hale gelmektedirler. Bilindiği gibi çeşitli dönemlerde Türkçenin sadeleştirilmesini isteyen aydınlarımız ölçü olarak, yabancı kelimenin konuşma dilinde yerleşmiş olmasını esas almışlardır. Eğer kelime ağızlarda kullanılıyorsa, artık o kelimeyi Türkçeleşmiş bir kelime olarak kabullenmemiz gerektiğini savunmuşlardır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yabancı kelimelerin Türkiye Türkçesi yazı dilinden farklı olarak ne gibi ses değişimlerine uğradığını ortaya çıkarmaktır. Bu alıntı kelimelerin Türkçeleşmesi sürecinde geçirdikleri ses değişimleri makalede sınıflandırılarak tek tek belirlenmeye çalışıldı; böylelikle Türk insanının yabancı kelimeleri nasıl telaffuz ettiği ve bunları diline kazandırırken ne şekilde değiştirdiği ortaya koymaya çalışıldı.

Yabancı kelimeler fişlenirken, öncelikle yazı dilinde kullanılan şekli yazıldı daha sonra Türkiye Türkçesi ağızlarındaki şekli yazıldı. Bu kelimenin hangi eserden alındığı kısaltılarak verildi. Kısaltılan eser adı, metin numarası ve metindeki satır numarası parantez içinde yazıldı.

Metin numarası olmayan eserlerde ise, önce sayfa numarası sonra satır numarası verildi. Ancak bazı eserlerde karışıklık çıkmasını diye metin numarası yerine sayfa numarası yazılması uygun görüldü. Kelimelerin çeşitli yörelerimizdeki farklı şekillerdeki örnekleri karşılıklarına yazıldı. Böylece kelimelerin Türkiye Türkçesi ağızlarında nasıl değiştikleri daha kolay anlaşılması sağlandı. Yeni çıkan kaynaklardan alınan örnekleri ise şöyle sıralandı. Önce yazar adı, basıldığı yıl ve eserin sayfa numarasını verildi. Konunun genişliği nedeniyle tüm yörelerden tespit edilen metinlerden her başlık altında sadece iki örnek verildi. Yazı dilinde kullanılan yabancı kelimelerin hangi yabancı dilden alındığı parantez içinde kısaltılarak verildi.

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA YER ALAN YABANCI KELİMELERDE GÖRÜLEN ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

I. UZUN ÜNLÜLER

Boğumlanma süreleri bilinen ünlülerin boğumlanma sürelerinden uzun olan veya normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlülere uzun ünlüler denir. Türkiye Türkçesi ağızlarında uzun ünlülerin ortaya çıkmalarının sebeplerini şöyle sıralayabiliriz.

1.Yabancı dillerden Türkçeye girmiş uzun ünlülerin Türkiye Türkçesi ağızlarında aynen korunduğu bazı örneklerde görülmektedir.

2.İkiz ünlülerden birisi düşerken diğer ünlünün uzun ünlüye dönüşmesi sonucu uzun ünlüler meydana gelmektedir.

3.Yan yana bulunan iki ünlüden biri düşerken diğer ünlüyü uzattığı görülmektedir.

4.Orta hecede “f, h, ğ, k, n, r, y” gibi ünsüzler düşerken kendilerinden önceki ünlüleri uzattıkları görülmektedir. Bazen de kendisinden sonraki ünlüleri uzatırlar. Bir kaç örnekte sonraki ünsüz düşerken yine kendisinden önceki ünlüyü uzattığı görülmektedir.

5.Bazen bir hece düşerken kendisinden önceki ünlünün uzamasına sebep olmaktadır.

6.Vurgu ve tonlamaya bağlı olarak uzun ünlülerin meydana geldiği görülmektedir.

a>ā: rahmet (Ar.)>rāmet (TYAD, 46-24); fakat (Ar.)>fāt (OAA, 57-2); zâyat (Ar.)>zâyât (Kalay, 1998: 268); ziraat (Ar.)>zirāt (Yavuz, 2013: 823).

e>ē: haber (Ar.)>habē (KYA, 9-9); müracaat (Ar.)>merecēt (ErYA, 239-18). Merhem (Ar.)>mēlem (Bulut, 2018: 134).

ı>ī: tiğ (Far.)>tī (STİAT, Tok. 200-22)

i>î: şive (Ar.)>şîve (KYA, 5-79); meydan (Ar.)>mîdan (OAAAD.)

o>ō: tohum (Far.)>tōm (AAT, Çan. 84-13); huri (Ar.)>hōri (AAT, Çan. 87-1).

ö>ō: tövbe (Ar.)>tōbe (KYA,15-25); yevmiyye (Ar.)>yōmiye (NYA, 5-9).

u>ū: numune (Far.)>nūmūne (NYA, 6-26); usul (Ar.)>usūl (KYA, 19-20).

ü>ū: müftü (Ar.)>mütü (GBAA, 65-17); dürbün (Far.)>dürdün (KYA, 24-135).

a>ā: Bünyesinde uzun ünlü bulduran fakat yazı dilimizde uzunluğu genellikle gösterilmeyen bazı ünlülerin Türkiye Türkçesi ağızlarında uzun okunduğu görülmektedir.

Nam (Far.)>nā'm (OAAAD, Kır. 121-15), talip (Ar.)>tālib (STİAT, Siv. 5-6); ā: sela (Ar.)>selā (Erol, 2018: 16).

e>ē: evlād (Ar.)>ēvlad (GKAYA, 310-20); meşe (Far.)>mēşe (GKAYA, 377-4).

Gümüşhane yöresinde ise e'lerin uzun e'lere dönüştüğü dikkat çekmektedir. Örnekleri oldukça çoktur. Gaziantep'te ise bir örnekte görülmektedir.

i>î: çeyiz(Ar.)>ceiz (TYAD, 26-25).

Sonu iki ünlü ile biten kelimelerin ünlüleri bazen bir uzun ünlüye dönüştükleri görülmektedir.

Tabii (Ar.)>tabî (STİAT, Siv. 3-20).

II. KISA ÜNLÜLER

Kısa ünlüler, “normal uzunluktaki ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha kısa bir sürede boğumlanan ünlüler.” olarak adlandırılmaktadır (Korkmaz, 1977: 39). Ünlü seslerde kısalma daha çok dar ünlülerde (ı, i, u, ü) görülmektedir. Ünlü kısalmasının birçok sebebi vardır. Bunların içinde en önemlileri;

1.Kelimelerin iç seslerinde “l, m, n, r, s, ş, y, z” gibi akıcı veya sızıcı sürekli ünsüzler yanında ve açık hecede bulunan dayanıksız ünlülerin kısaltıkları görülmektedir.

2.İki ya da daha çok heceli kelimelerde açık ve vurgusuz olan son hecelerdeki ünlüler kısalırlar.

İnsan (Ar.)> işan (EYAD, 174-2); terazi (Far.)>terezî (UA, 86-16); padişah (Far.)>pedişah (KİA, 60-10); vasıta (Ar.)>vasîta (Buran ve Oğraş, 2003: 37); muayene (Ar.)>müayîne (RİA, 46-11)

Yabancı kelimelerdeki ünlü kısaltmaları en çok Farsça ve Arapça kelimelerde görülmektedir.

III. İKİZ ÜNLÜLER

Aynı nefes baskısı altında boğumlanan ve tek bir ünlü değerinde olan çift ünlüye ikiz ünlü denir (Korkmaz, 2007: 127). Kelimelerin iç seslerinde iki ünlü arasında bulunan “c, f, g, ğ, h, v, y” gibi ünsüzler eriyip kaybolduklarında, yanlarında bulunan ve ayrı hecelere ait olan ünlüler tek bir nefes baskısı altında birleşerek ikiz ünlüleri meydana getirirler. Türkiye Türkçesi ağızlarında ikizleşmenin tam aksine bir durum söz konusudur. Bünyesinde ikiz ünlü bulunduran kelimelerde ünlülerin Türkiye Türkçesi ağızlarında kolayca ses uyumuna uyarak tek bir ünlüye dönüştükleri görülmektedir. Ağızlarda ikiz ünlülere rastlanmaktadır.

IV. İKİZ ÜNLÜLERİN DEĞİŞMELERİ

Yabancı kelimelerde yanyana bulunan iki ünlüden birinin düştüğü veya tek bir ünlüye dönüştüğü görülmektedir. Bilindiği gibi Türkçe kelimelerde iki ünlü yan yana gelmez. Bunun için Türkiye Türkçesi ağızlarında bünyesinde ikiz ünlü bulunduran kelimeler dilimizdeki kaideye uydurularak telaffuz edilmektedir. Fakat az da olsa bazı ikiz ünlüler ağızlarda görülmekteir.

Her iki ögesindeki ünlüsü aynı olan ikiz ünlü türüne “Eşit İkiz Ünlüler” denir.

Saat (Ar.)>seet (Buran ve Oğraş, 2003: 39); şehir (Ar.)>şeer (KİA, 62-29); şehir (Ar.)>şeer (Demir ve Aydoğdu, 2016: 156); duhul (Ar.)>duul (Kalay, 1998: 21); şikayet (Ar.)>şikaat (KİA, 62-28); kabahat (Ar.)> kabaat (Günay, 2003: 47).

Ağzılarda bazı örneklerde ikiz ünlüler tek ünlüye dönüşmektedir

Kooperatif (Fr.)>koparatif (ErYA, 346-7); müteahhit (Ar.)>mütahet (EİA, 58-23).

Bazen çift ünlülerin uzun bir ünlüye dönüştükleri görülmektedir.

Saadet (Ar.)>sâdet (EYAD, 180-20); cemaat (Ar.)>cemât (DTYA, 11-3).

İkinci ünlüsü birinciye göre daha geniş olan ikiz ünlülere “Yükselen İkiz Ünlüler” denir.

Muhakkak (Ar.)>muagğag (KİA, 63-29); tuvalet (Fr.)>tualet (Erdem ve Dağdelen, 2012: 58); müfettiş (Ar.)>müetdiş (Erdem ve Kirik, 2011: 65).

İkinci ünlüsü birinci ünlüye göre dar ve kısa olan ünlülerin ikiyeleşmesi olayına”Alçalan İkiz Ünlüler” denilmektedir (Kalay, 1998: 21).

Yahut>yaut (Kalay, 1998: 21); davul (Ar.)<daul (Erdem ve Dağdelen, 2012: 59).

V. ÜNLÜ UYUMU

Bilindiği gibi yabancı kelimelerde ünlü uyumu aranmaz. Ancak Türk diline girmiş ve halka mal olmuş yabancı kelimeleri Türkçeleşmiş olarak kabul edilmektedir. Türkiye Türkçesi ağzlarında bulunan yabancı kelimelerin ses değişimleri sürecinde ünlü uyumuna uydukları bazı örneklerde görülmektedir. Yabancı kelimelerin ünlü uyumu kuralına uyarken özellikle ünlülerin ünlülere etkisi, ünsüzlerin ünlülere etkisi ve yörelere has söyleyiş kurallarına bağlı olarak değiştikleri görülmektedir. Az da olsa orta hecedeki ünlü düşmesiyle de ünlü uyumunun meydana geldiği görülmektedir. Ayrıca yabancı kelimelere getirilen eklerin de uyuma bağlı olarak değişimleri dikkat çekmektedir.

Ağzılarda bazı yörelerimizde ünlü uyumunun bozulduğu da görülmektedir.

Merdiven (Far.)>merdivan (Özçelik, 1997: 264).

a) Kalınlık-İncelik Uyumu

zalim (Ar.)>zalım (EİA, 14-2); hazine (Ar.)>hazna (NYA, 45-16).

Bünyesinde ince ünlü bulunan kelimelerdeki sesler kalınlaşarak ünlü uyumuna uydukları görülmektedir. Yine örneklerde görüldüğü gibi bünyesinde kalın ünlü bulunan kelimelerdeki ünlüler de ince ünlülere dönüşerek ses uyumuna uydukları görülmektedir. Mektup (Ar.)>mektüp (NYA, 17-19); şeftali (Far.)>şefdelü (STİAT, Tok., 179-19); zâyat (Ar.)>zâyât (Kalay, 1998: 268).

a>e: nazik (Far.)>nezik (STİAT, Siv. 112-3); cenaze (Ar.)>ceneze (Özçelik, 1997: 257).

b) Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

tercüman (Ar.)>terciman (AAT, Çan. 96-10); fasulye (Yun.)>fasılya (ErYA, 271-25); yahut (Ar.)>yavıt (Kalay, 1998: 268).

VI. ÜNLÜ BENZEŞMESİ

Yabancı dillerden, dilimize girmiş ve Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan fakat ünlülerin sırası incelik ve kalınlık bakımından seslerin ünlü benzeşmesi kuralına aykırı olan yabancı kelimelerin büyük çoğunluğunun ses uyumu aykırılığını giderici bir benzeşmeye uğradıkları görülmektedir (Korkmaz, 1977: 47). Bu benzeşme bir ünlünün diğer ünlüleri kendisine uydurması yoluyla olmaktadır. Ünlü benzeşmesinde, benzeşmeye uğrayan kelimelerin ses hususiyetlerinin de büyük bir önemi vardır. Yabancı kelimelerde ilerleyici ve gerileyici benzeşme şeklinde ünlü benzeşmesi ortaya çıkmaktadır.

a) İlerleyici Ünlü Benzeşmesi

Bir ünlünün kendisinden sonraki ünlüyü kendisine benzetmesi olayına ilerleyici ünlü benzeşme denir. Tespit edilen örnekler aşağıya sıralanmıştır.

a>e: teravi (Ar.)>terevi (DA, 93-25); ateş (Far.)>ataş (AA: 117).

â>e: helal (Ar.)>helel (OAAAD, Kır. 110-5); kelamı (Ar.)>kelemi (AİAD, 95-8).

a>i: lira (İt.)>liri (NYA, 24-16).

e>a: mavzer (Alm.)>mavzar (ErYA, 211-7); selâmet (Ar.)>salamat (AKD, 47- 38), haber (Ar.)>habar (Buran ve İlhan, 2008: 101).

e>ü: zübeyde (Ar.)>zübüde (Kalay, 1998: 268).

ı>a: maşrik (Ar.)>maşrap (OAAAD, Niğ. 23-23).

i>a: sahip (Ar.)>sahap (DA- 169-5); cahil (Ar.)>cahal (KİA, 244-28); cahil (Ar.)>cahal (Erdem ve Kirik; 2011: 67).

i>e: tembih (Ar.)>tembeh (EYAD, 86-3), şehir (Far.)>şehir (RİA, 1-12)

u>ü: deyyus (Ar.)>deyüs (GBAA, 69-31); lüzum (Ar.)>lüzüm (NYA, 6-28).

ü>o: otobüs (Fr.)>otobos (KİA, 235-54)

ö>o: şoför (Fr.)>şofor (EİA, 92-187); traktör (Fr.)>dırahtor (AKD, 106-37).

b) Gerileyici Ünlü Benzeşmesi

Ünlü bir sesin kendinden önceki sesi kendisine uydurması olayına gerileyici ünlü benzeşmesi denir. Gerileyici ünlü benzeşmesi Doğu Grubu ağızlarında ve Kuzeydoğu Grubu ağızlarında ilerleyici ünlü benzeşmesine göre daha ilerdedir (Karahan, 1996: 56).

a>e :hazret (Ar.)>hezret (AKD, 166-3); vebal (Ar.)>vabal (AKD, 321-2).

â>e: lânet (Ar.)>nelet (AİAD, 11-10); âdet (Ar.)>edet (EYAD, 116-13).

e>a: beyaz (Ar.)>bayaz (KİA, 181-35); zerzevat (Far.+Ar.)>zarzavat (NYA, 34-41).

e>î: zeytin (Ar.)>zîtin (Kalay, 1998: 268).

i>a: cihana (Ar.)>cahana (STİAT, Siv. 110-17)

i>e: marifet (Ar.)>merfet (EYAD, 42-16); hikmet (Ar.)>hekmet (OAAAD, Niğ. 33-13).

u>ü: zulüm (Ar.)>zülüm (Yavuz, 2013: 101).

ü>u: düşman (Far.)>düşman (Yavuz, 2013: 101).

Hem ilerleyici hem gerileyici ünlü benzeşmesine örnek olacak kelimelerin sayısı çok azdır.

Mareşal (Fr.)>maraşal (EİA, 43-8); beraber (İt.)>barabar (Gülseren, 2000: 53).

Bazı kelimelerde ise, dil benzeşmesinin etkisi kısmen görülmektedir.

Hikâye (Ar.)>hekâya (ErYA, 250-20), alamet (Ar.)>alemet (AKD, 238-29).

VII. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

Yabancı kelimelerde zaman zaman ünlülerin değişikliğe uğradıkları görülmektedir. Bir kelimenin içindeki ünlü sesler ya komşu hecelerdeki ünlülerin yardımıyla veya yanlarındaki ünsüzlerin etkisiyle değişikliğe uğrarlar. Bu değişme ile bazen kelimelerdeki ses uyumu bozulmaktadır. Genel olarak ünlü değişmelerini şöyle sıralayabiliriz (Korkmaz, 1977: 56).

- 1.Kalın ünlülerin incelmesi
- 2.İnce ünlülerin kalınlaşması
- 3.Geniş ünlülerin daralması
- 4.Dar ünlülerin genişlemesi
- 5.Düz ünlülerin yuvarlaklaşması
- 6.Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi
- 7.Diğer Ünlü Değişmeleri

1) Kalın Ünlülerin İncelmesi

Bu değişme bütün yörelerde görülmektedir. Bazen ağzın yerli ve özel bir sebebiyle kalın ünlülerin incelmesi meydana gelirken bazen de kendinden sonra gelen s ve ş'nin etkisiyle değişmektedir (Caferoğlu, 1964: 6).

Türkiye Türkçesi ağzlarında kalın ünlü olan a'nın incelmesi y, s, ş, c, ç, z, l, m, n, h, t gibi dudak, diş, diş eti, diş eti-ön damak bölgelerinde boğumlanan ünsüzler, kalın ünlüleri bazen kendi boğumlama sınırlarına doğru çekerek türlü hecelerde onların incelmelerine yol açmaktadırlar (Korkmaz, 1977: 56).

a>e: nazik (Far.)>nezik (STİAT, Siv. 112-3); cenaze (Ar.)>ceneze (Özçelik, 1997: 257); mahşer (Ar.)>menşer (Bulut, 2018: 304).

Örneklerde de görüldüğü gibi ön seste ve orta seste a>e değişimi görülmektedir.

Özellikle Doğu Grubu ağızlarında kalın ünlülerin incelenmesi bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (Karahan, 1996: 56).

a>i: Ön seste ve iç seste bu değişiklik görülmektedir. Bu değişme ile kelimenin yapısının hem daraldığı hem de incelendiği görülmektedir (Caferoğlu, 1964: 7).

Ameliyat (Ar.)>imeliyet (NYA, 1-56); rapor (Fr.)>ripor (AİAD, Zng. 181-1).

Politika (İt.)>politiki (Günşen, 2000: 493).

ı>i: Bu değişme iç ve son seslerde bulunmaktadır. Bu duruma zellikle orta hecede fazla rastlanmaktadır. Kalın ünlünün incelenmesi olayına bütün yörelerde görülmektedir.

Hasır (Ar.)>hasir (AİAD, 93-5); hasbihal (Ar.)>hasbihal (DTYA, 2-8).

o>ö: marangoz (Yun.)>marangöz (STİAT, Siv. 25-34); sohbet (Ar.)>söhbət (KİA, 161-1).

Örnekleri fazla değildir.

u>ü: İlerleyici benzeşme yoluyla da u>ü değişmelerine rastlanmaktadır. Seyrek de olsa bütün yörelerimizde görülmektedir. fukara (Ar.)>fükäre (GKAYA, 354-62); (AKD, 53-6); lüzum (Ar.)>lüzüm (STİAT, Siv. 155, 9).

2) İnce Ünlülerin Kalınlaşması

Hem ünlü benzeşmesiyle hem de belirli ünsüzlerin kalınlaştırma etkilerine bağlı olarak, ön, iç ve son seslerde ince ünlülerin kalınlaşması olayına rastlanmaktadır. Özellikle arka damak k ve g ünsüzleri ince ünlüleri kalınlaştırmaktadır. İnce ünlülerin kalınlaşması olayına Kuzeydoğu Grubu ve Batı Grubu ağızlarında daha çok rastlanmaktadır (Karahan, 1996: 98).

e>a: dere (Far.)> (Günay, 2003: 66); çengel (Far.)>çangal (DA, 152-20); kale (Ar.)>gala (KMA: 32); esir (Ar.)> yassır (STİAT, Siv. 95-5); heybe (Ar.)>haybā (EYAD, 135-28).

i>ı: Kelimelerin ilk, orta ve son seslerinde görülmektedir. Örneklerine bütün yörelerimizde rastlamak mümkündür. Zindan (Far.)>zından (AAT, Kas. 22-5); tefsir (Ar.)>tafsır (OAAD, Kay. 95-5).

ö>o: köşe (Far.)>köşe (AİAD, Zng. 195-6); operatör (Fr.)>oparator (EİA, 126-23). Örnekleri fazla değildir. ö>o değişimi daha çok inceden kalına doğru bir değişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

ü>u: şükür (Ar.)>şükur (AİAD, Zng. 185-2); nüfus (Ar.)>nufus (AKD, 72-31).

3) Geniş Ünlülerin Daralması

Türkiye Türkçesi ağızlarında, “c, l, m, n, s, ş, t, y, z” gibi ünsüzler geniş ünlülere etki ederek onların daralmasına sebep olurlar (Korkmaz, 1977: 59). Ayrıca yerli ağızların geniş ünlülerin daralmasında büyük rolü vardır (Caferoğlu, 1964: 7).

a>ı: peştamal (Far.)>peşdımal (EYAD, 43-18); maydanos (Yun.)>maydinos (TYAD, 158-2).

e>i: Örnekleri oldukça çoktur. En çok ilk hecede bu değişme görülmektedir. Yemeni (Ar.)>yimani (NYA, 5-11); çeşme (Far.)>çişme (OAAAD).

o>u: fayton (Fr.)>payton (NYA, 40-6); polis (Fr.)>pulis (GBAA, 46- 16); fotoğraf (Fr.)>foturaf (Bulut, 2017-2: 183).

4) Dar Ünlülerin Genişlemesi

Yabancı kelimelerde dar ünlülerin genişlemesi fazla yaygın değildir.

ı>a: zikkım (Ar.)>zakkum (AAT, Niğ. 182-19); fırın (Yun.)>furan (RİA, 18-30).

i>e: limon (Yun.)>leymun (DA, 131-17); zincir (Far.)>zencir (AKD, 136-40).

i>è: nihayet (Ar.)>nehayet (Eren, 1997: 33).

u>o: Kuran (Ar.)>koran (TYAD, 26-4); dua (Ar.)>doa (STİAT, Siv. 23-36); nohut (Far.)>nohot (Gülsevin, 2002: 324); lazut (Erm.)>lazot (Bulut, 2018: 291).

ü>ö: mümin (Ar.)>mömin (EİA, 134-12); hücum (Ar.)>höcüm (GA, 402-13)

Daha çok ünsüzlerin genişletme etkisine bağlı olarak meydana gelmiştir (Korkmaz, 1977: 61).

i>è: polis (Fr.)>polès (EYAD, 65-37); mihman (Far.)>méhman (OAAAD, Yoz. 162-11).

i>a: tenbih (Ar.)>tenbah (AKD, 264-5); tespih (Ar.)>tesbah (KİA, 231-30).

5) Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Daha çok dudak ünsüzleri b, m, p ve f'nin etkisiyle yuvarlaklaşma olayı meydana gelmektedir. Ancak yöreye bağlı söyleyişlerle de yuvarlaklaşma olayının meydana geldiği görülmektedir. Genel olarak ağızlarda düz ünlüyü yuvarlaklaştırma eğilimi çok görülmektedir (Caferoğlu, 1964).

a>o: baba(Far.)>boba (KYA, 3-31); fistan (Yun.)>fiston (NYA, 13-29).

a>ö: sahur (Ar.)>zöhül (OAAAD, Niğ. 26-14); söhüre (Gülseren, 2000: 56).

a>u: papaz (Yun.)>popuz (AAT, Kas. 79-9); baba (Far.)>buba (AİAD, Zng. 179-35); portakal (Port.)>portukal (Gülsevin, 2002: 386).

e>o: domates(Amr.)>tomatos (GA, 358-8); çimento (İt.)> çimonto (İleri, 2008: 162).

e>ö: müebbet (Ar.)>möhöbbet (EYAD, 163- 2); yevmiye (Ar.)>yövmiye (Özçelik, 1997: 32).

i>u: fabrika (İt.)>fabrúka (ErYA, 210-20); ceviz (Ar.)>cevúz (AA: 122).

ı>u: camız (Ar.)>camuş (KİA, 179-37); sabır (Ar.)>sabur (STİAT, Siv. 76-32).

ı>o: ihlamur (Yun.)>olhâmur (AİAD, Zng. 194-3).

i>o: kandil (Ar.)>kındol (DA, 162-6).

i>ö: çimento (İt.)>çövente (GBAA, 62-12).

i>ü: şişe (Far.)>şüse (UA, 134-20); teftiş (Ar.)>tefdüş (EİA, 217-43). Örnekleri oldukça çoktur.

6) Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Bazı dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlak ünlülerin düzleştiği görülmektedir. İleriyeci ve gerileyici benzeşme yolu ile de yine düzleşme olayının gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca bir nedene bağlı olmaksızın da yuvarlak ünlülerin düzleştiği örnekler mevcuttur.

o>a: komposto (İt.)>komposta (DA, 163-25); kolonya (it.)>kolanya (DA, 163-16); komposto (İt.)>komposta (DA, 121-14); domatesli (Amr.)>tamatoslu (GA, 358-8); bravo (İt.)>prava (Gülsevin, 2002: 386).

Özellikle Diyarbakır ilinde örnekleri çoktur.

o>e: diploma (İt.)>diplema (RİA, 45-16); metro (İt.)>metre (Eren, 1997: 189).

o>ı: sofra (Ar.)>sıfra (UA, 132-8); sıfra (İleri, 2008: 158).

o>i: doktor (Fr.)>tohdır (OAAAD, Niğ. 10-19).

ö>e: şoför (Fr.)>sofer (AAT, Kast. 26-25); nöbet (Ar.)>nebet (RİA, 30-60).

u>a: muvafık (Ar.)>mafıh (STİAT, Siv. 129-33); arzuhal (Ar.)>erzhal (EYAD, 61-20).

u>e: muallim (Ar.)>meellim (AKD, 88-7).

u>i: fukara (Ar.)>figara (AKD, 34-9); kuruş (Alm.)>kuriş (DA, 163-46).

u>ı: barut (Ar.)>barıt (ErYA, 211-8); davul (Ar.)>davıl (Özçelik, 1997: 33).

ü>i: tesadüf (Ar.)>tesadif (EİA, 11-13); dükkân (Ar.)>tikan (STİAT, Siv. 76-35).

ü>ı: otobüs (Fr.)>otobıs (ErYA, 291-36).

7) Diğer Ünlü Değişmeleri

e>ê: devlet (Ar.)>dêvlet (RİA, 22-61)

Dudak ünsüzlerinin yardımıyla e>ê değişimi olmuştur.

a>â: para (Far.)>perâ (EYAD., 116-32); takat (Ar.)>tâhet (AAT, Çan. 87-6); Sızıcı, patlayıcı, diş-diş eti ünsüzleri olan ş, r, t, g, l gibi ünsüzlerin yardımıyla a>â değişimi olmaktadır.

a>â: hasret (Ar.)>hâsret (STİAT, 6-23); ambar (Far.)>ânbar (RİA, 12-61); Gırtlak ve arka damak ünsüzlerinin yardımıyla a>â değişimi olmuştur. Bazen de yöreye has bir özellik olarak bu değişiklik olmaktadır.

a>â!: kabahat (Ar.)>gâ!behet (ErYA, 226-8); kâğıt (Far.)>kâ!ât (ErYA, 335-28).

a>â: ıhlamur (Yun.)>olhâmur (AİAD, Zng. 194-3), lokanta (İt.)>lokânta (RİA, 11-143).

Karadeniz bölgemizde rastlanmaktadır. Örnekleri fazla değildir.

â>a: lâvanta (İt.)>lavanta (AAT, Ams. 167-2); şad-man (Far.)>şaduman (EİA, 93-200).

İlk, orta ve son seslerde â>â değişimi görülmektedir. Uzun ünlülerin Türkiye Türkçesi ağzlarında kısılması bütün yörelerimizde görülmektedir. Bunun, birçok sebebi vardır. Hamza Zülfikar, uzun ünlülerin kısılmasını belli bir tarihe bağlı olmadan bir süreç içinde meydana geldiğini söylemektedir (Zülfikar, 1996: 1083-1093). Ancak uzun ünlülerin daha çok teleffuzdan kaynaklanan kısılmalar olduğunu unutmamak gerek.

â>á: lâzım (Ar.)>lázım (TYAD, 63-5); Çor. 148-15); dellâl (Ar.)>dellâl (TYAD, 97-9);

â>â: Kâbe (Ar.)>kâbe (AİAD, Zng. 200-3).

â>â!: lâzım (Ar.)>ilâ!zım (ErYA, 264-17); dükkân (Ar.)>dükâ!n ErYA, 208-35).

â>â: tezgâh (Far.)>tezgâ (AAT, Kst. 61-12).

â>é: saat (Ar.)>saét (EYAD, 79-28);

nasihat (Ar.)>nésaat (KİA, 180-2).

Sızıcı ünsüzlerden s, h, diş-diş eti ünsüzleri l, n ve çift dudak patlayıcı b ünsüzünün yardımıyla â> é değişimi olmuştur.

Ahbab (Ar.)>ébbap (EİA, 62-56); köheylân (Ar.)>köheylén (GA, -346-11).

â>ö: kâküllü (Far.)>köküllü (AİAD, Zng. 205-11).

a>i: kâğıt (Far.)>kiyad (OAAAD, Niğ. 12-11).

â>o: lâvanta (İt.)>lovanta (STİAT, Siv. 60-17); pilâv (Far.)>pilo (STİAT, Siv. 162-12); lakap (Ar.)>lağup (Bulut, 2018: 289).

Özellikle Farsça bir kelime olan pilâv kelimesinde çok görülmektedir. Genellikle, dudak, diş-dudak ünsüzlerinin etkisiyle düz ünlüler yuvarlaklaşır (Caferoğlu, 1964: 7). Ayrıca hiç bir kurala bağlı olmadan düz ünlülerin yuvarlaklaşması Türkiye Türkçesi ağzlarında sık rastlanan bir ses olayıdır (Caferoğlu, 1964: 7).

a>e!: mahalle (Ar.)>me!he!lle (GBAA, 4-31), lira (İt.)>lire! (GBAA, 11-26), GBAA'da örnekleri çoktur.

aa>ee: taarruz (Ar.)>teerüz (EİA, 115-103)

a>ë: tahsildar (Ar.+Far.)>tësildar (EİA, 77-54)

a>ë: muhacir (Ar.)>mêhecir (KİA, 211-29)

a>ë: Azrail (Ar.)>ëzrail (OAAAD, Niğ. 14-4); mutasarrıf (Ar.)>mutaserréf (EİA, 120-14).

a>ë: piyade (Far.)>piyëde (KYA, 24-56); arap (Ar.)>ëreb (EYAD, 145-2).

e>a: zebânî (Ar.)>zabane (STİAT, Siv. 80-14); şehzâde (Far.)>şahzede (KİA, 163-79).

e>á: asker (Ar.)>esgâr (NYA, 62-87); ameliyat (Ar.)>amályat (Eren, 1997: 30).

e>â: hekim (Ar.)>hâkim (DA, 81-11).

e>â: çimento (İt.)>çimânto (RİA, 11-179).

e>ā: mermer (Yun.)>māmer (AAT, Kas. 60-9); leylek (Far.)>lālek (AAT, Çor. 150- 21);

Eriyerek zamanla yok olan r ve y gibi ünsüzler kendilerinden önceki ünlünün kalınlaşp uzun bir ünlüye dönüşmelerine sebep olurlar. Bazen de e'nin ā'ya dönüştüğü dikkat çekmektedir. Canavar (Far.)>canavā (Gülsevin, 2002: 372); memur(Ar.)>māmır (GABB, 72-16); yemeni (Ar.)>yimāni (NYA, 5-11).

e>è: peynir (Far.)>pèynir (TYAD, 68-15); veliahd (Ar.)>vèliahd (AAT, Kas. 18-31);

e>è: ebedi (Ar.)>èbbedi (RİA, 1-73); şehre (Far.)>şèhre (STİAT, Siv. 3-7).

Ünsüzlerin etkisiyle e>è değişimi olmuştur.

e>é: teşt (Far.)>téşt (UA, 137-6); meşe (Far.)>méşe (EİA, 28-92).

e>ê: devlet (Ar.)>dévlet (RİA, 22-61)

Dudak ünsüzü v'nin etkisiyle **e>e°** değişimi olmuştur.

e>ë: tetanos (Fr.)>étanos (EİA, 91-43), pehlivan (Far.)>pèhliyan (AİAD, Esle 128-36).

e>e!: kervan (Far.)>ke!rvan (GBAA, 27-9); lâle (Fr.)>lâle! (GBAA, 14-23).

e>ê: nahiye (Ar.)>nayê (KYA, 2-66).

e>ee: cehennem (Ar.)>ceennem (KİA, 310-93)

ee>e: müteessir (Ar.)>mütessir (AİAD, Esk. 126-5)

e>ı: şehzâde (Far.)>şihzade (AİAD, Bol. 163-5)

e>î: heybe (Ar.)>hîbe (AAT, Kst. 10-28), meydan (Ar.)>mîdan (OAAAD, Niğ. 8-12).

e>u: yevmiye (Ar.)>yumiye (NYA, 60-1).

i>ê: viran (Far.)>vêran (GKAYA, 404-2); makine (İt.)>maknêne (GKAYA, 344-5).

i>ê: kantin (Fr.)>kantên (ErYA, 376-13).

i>ü: silah (Ar.)>sülah (AA: 153); müftü (Ar.)>müfti (Yavuz, 2013: 775)..

i>é: rivayet (Ar.)>révayet (ErYA, 301-21); polis (Fr.)>polés (DA, 104-17).

i>y: daire (Ar.)>dayra (GA, 370-25); aile (Ar.)>ayle (TYAD, 76-1).

i>'i: istavrit (Yun.)>istavf'it (RİA, 2-74).

i>i': minare (Ar.)>mi'nare (RİA, 1-12), sahib (Ar.)>sai'b (EYAD, 188-3)

i>i: fakir (Ar.)>fakîr (TYAD, 70-2)- vezir (Ar.)>vezîr (EYAD, 41-25).

i>ıo : zayıat (Ar.)>zayıoat (EİA, 124-8).

ı>ā: kağıt(Far.)>kâāt (ErYA, 335-28).

ı>e: çırağ (Far.)>çerah (DTYA, 1-3); ırgat (Yun.)>ergat (RİA, 2-187).

ı>i: fiçı (Yun.)>fuçı (RİA, 5-12); hasbihal (Ar.)>hasbihal (DTYA, 2-8).

- o>é: sofrá (Ar.)>sérfa (TYAD, 65-11).
o>ó: kilo (Ar.)>kiló (KYA, 2-1); marangoz (Yun.)>maranóz (NYA, 50-15).
o>u: limon (Yun.)>lemun (Özçelik, 1997: 35); doktor (Fr.)>dohtur (Yavuz, 2013).
o>ú: pantolon(Fr.)>pantolún (KÍA, 186-3).
o>ü: fotoğraf (Fr.)>fotüraf (AKD, 57-39).
o>ü: fotoğraf (Fr.)>fotüraf (AKD, 57-39).
ö>ö': tövbe (Ar.)>tö'be (EYAD, 66-4).
ö>ò: profesör (Fr.)>pirofesòr (RÍA, 11-187), pardösü (Fr.)>pardòsi (RÍA, 2-38).
ö>u: operatör (Fr.)>opratur (NYA, 1-56).
u>ê: muhacir (Ar.)>mêhcir (KÍA, 211-29).
u>î: puşu (Far.)>puşî (TYAD, 27-20).
u>î: murat (Ar.)>mîraz (UA, 126-11); hapis (Ar.)>mapîs (AİAD, Bol. 173-13).
u>ô: huri (Ar.)>hôri (AAT, Çan. 87-1).
u>ü: usul (Ar.)>usül (KYA, 19-20); beyhude (Far.)>beyhüde (OAAAD, Yoz. 151-18)
û>u: hükûmet (Ar.)>hukumat (RÍA, 2-120); malûm (Ar.)>melum (EİA, 176-26).
û>ú: bullûr (Ar.)>billûr (KYA, 8-35).
û>i: malûmat (Ar.)>malimat (STİAT, Siv. 59-28).
û>ù: hükûmet (Ar.)>hükù!met (GBYA, 211-6).
u>uo: pusula (İt.)>pusuola (EİA, 105-109).
û>ü: hükûmet (Ar.)>ükümat (DTYA, 11-7); hükümet (Ar.)>hokümat (EYAD, 47-1).
û>ü: hükûmet (Ar.)>hükümet (GBAA, 7-14).
u>ö: muhterem (Ar.)>möhterem (ErYA, 250-20); sahur (Ar.)>zöhöl (OAAAD, Niğ. 26-4)
rü>ür: rüya (Ar.)>ürya (AAT, Çan. 103-13).
rü>ur: rüya (Ar.)>urya (STİAT, Siv. 110-20).
ü>ù: rüzgâr (Far.)>rüzgâr (RÍA, 8-32); güverte (İt.)>güverta (RÍA, 2-59).
ü>ú: küp (Ar.)>kúp (RÍA, 1-136); mühlet (Ar.)>múlat (EYAD, 134-22).
ü> ü: müftü (Ar.)>mütü (GBAA, 65-17); dürbün (Far.)>dündün (KYA, 24-135).
ü>î: küncü (Far.)>küncî (UA, 119-5).
ü>è: nüfus (Ar.)>néfüs (EYAD, 128-2).
ü>o: lügat (Ar.)>loğat (EİA, 134-3); lüks (Fr.)>loğüs (AAT, Ams. 171-5).

ü>ò: lüks (Fr.)>qòpus (RÍA, 21-18).

IX. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Yabancı kelimelerde orta ve son hecelerde ünlü düşmesine rastlanır. Ünlü düşmesi olayına bütün yörelerimizde rastlanmaktadır. Ünlü düşmesinin sebepleri;

1.Akıcı, yarı ünlü, sızıcı ve patlayıcı ünsüzlerden birisinin arasında bulunan dar ünlüler çoğu zaman düşer (Gülensoy, 1998: 41).

2.Ünlü ile biten yabancı bir kelime ünlü ile başlayan bir kelimeyle bağlantılı ise, ilk kelimenin son hecesindeki ünlüler düşer.

3.Bazı yörelerimizde son ses ünlüsü düşer.

4.Genelde vurgusuz olan orta hece ünlüleri çoğu zaman düşerler. Bütün bu sebeplerden dolayı yabancı kelimelerde ünlülerin düştüğü görülmektedir.

a>-: mahalle (Ar.)>mahle (HA, 77-3); tahammül (Ar.)>tahmil (STİAT, Tok. 207-19).

Düşen ünlü bazen yanındaki ünsüzü de düşürerek hece düşmesine sebep olur.

e>-: belediye (Ar.)>beldiye (KYA, 42); telefon (Yun.)>telfon (GBAA, 81-13).

ı>-: kağıt (Far.)>kāt (AAT, Kas. 13-30); halayıkın (Ar.)>haleygın (GA, 348-8).

Tamlama eki almış kelimelerde son hecedeki dar ünlü düşer. Düşen bir ünlü ve ünsüzden önceki ünlü sesi genelde uzun ünlüye döner.

i>-: zürriyet (Ar.)>züryet (STİAT, Siv. 9-1), ameliyat (Ar.)>amelyat (İleri, 2008: 104); perişan (Far.)>perşan (Gülsevin, 2002: 386).

o>-: fotoğraf (Fr.)>fotraf (AKD, 153-18); otomobil (Fr.)>tomofil (DTYA, 4-5).

ö>-: pardösü (Fr.)>portso (AKD, 151-26).

u>-: muamele (Ar.)>māmele (KİA, 166-51); muvaffak (Ar.)>mafağ (AKD, 105-21).

Düşen ünlüler genelde açık hecelerdir. Fakat kapalı olan hecelerin de düştüğü görülmektedir. Ayrıca yan yana bulunan iki ünlüden birinin düştüğü tespit edilmiştir. Ünlüsünün düştüğü örnekler tespit edilememiştir.

X. ÜNLÜ TÜREMESİ

1) Ön Seste Ünlü Türemesi

Türkçede bazı ünsüzlerle kelime başlamaz. Bu dilimizin bir kuralıdır (Ergin, 1992: 132).Yabancı dillerden dilimize geçmiş bu kurala uymayan kelimelerin başına bir ünlü getirilir. Buna ünlü öntüreme adı verilir. Türkiye Türkçesi ağızlarında ön türeme örneklerinin çok olmasının sebebi, halkın dilin kuralına uymayan kelimeleri bu kuraldışı ses yapısından kurtarma çabasıdır (Korkmaz, 1977: 65). Özellikle l ve r sesleriyle başlayan yabancı kelimelerin başına bir ünlü getirilmesi oldukça yaygındır. l ve r ile başlayan yabancı kelimelerin başına en çok i ve ı sesleri getirilmiştir. Bu tür örneklere bütün yörelerimizde rastlamak mümkündür.,

Hangi kelimenin başına ı veya i getireceği ise her yörenin ağız özelliklerine göre değişmektedir. Mesela aynı kelime bir bölgemizde (ı) ile söylenirken, diğer bölgelerimizde (i) ünlüsüyle telaffuz edilebilmektedir.

->a: rakısı (Ar.)>arāhisi (GA, 358-9)

Bir tek örneğine astlanmıştır. a öntüreme fazla yaygın bir türeme değildir.

->ı: rahat (Ar.)>ırahat (AİAD, 195 -8); ramazan (Ar.)>ıramazan (KYA, 15-37).

->i: revân (Far.)>irevan (AİAD, Bol. 167-24); lâzım (Ar.)>ilazım (STİAT, Siv. 42- 29), leğen (Far)> ilên (Bulut, 2017-1: 137).

->ö: rüzgar (Far.)>örüzgar (AİAD, Bol. 162-15).

->u: ruh (Ar.)>uruh (AİAD, Esk. 119-7); rum (Ar.)>urum (KİA, 176-3); rus (Fr.)>urus (Bulak, 2017: 49).

r ile başlayıp Türkçenin ses kuralına uymayan kelimelerinde meydana gelen ses değişimleriyle bu kurala uydukları görülmektedir.

Rüya (Ar.)>urya (STİAT, Siv. 110-20), böylece kelime hem ön türeme kuralına hem de ses uyumuna uymuş oluyor.

Leş (Far.)>üleş (STİAT, Tok. 150-10), rüzgâr (Far.)>ürüzgâr (AKD, 33-8).

Örneklerde de görülüşü gibi Türkçede kelime başında bulunmaması gereken seslerin önüne bir ünlü getirilmiştir. Türkçede kelime başında, c, ğ, l, m, n, r, v, z sesleri bulunmaz. Böyle kelimelerde Türkiye Türkçesi ağzlarında sırasıyla, ı, i, u, ü, ö sesleri getirilmiştir. Bu ünlüler r ve l ünsüzlerinin başına getirilmiştir.

2) İç Seste Ünlü Türemesi

Yabancı kelimelerde yan yana bulunan iki ünsüz arasında bir ünlünün türediği görülmektedir. Buna iç ses ünlü türemesi denir. İç ses ünlü türemesinin sebebi zor söylenen kelimelere söyleniş kolaylığı sağlamaktır. Ayrıca kelime başında iki ünsüzün yan yana bulunuşu kelimelerde de aralarında bir ünlü türetilerek telaffuz edilir.

Gülensoy, ünlü türemelerini “çeşitli fonetik sebeplere” bağlarken, ayrıca “gramer açısından hiç bir yapı fonksiyonu bulunmadığını” söylemektedir (Gülensoy, 1988: 42).

->a: mahluk (Ar.)>mahalık (AİAD, Esk. 112-9); alman (Fr.)> alaman (AA: 116).

Türkçe kelimelerde olduğu gibi birincisi ünsüzle biten, ikincisi ünsüzle başlayan iki hece arasında a ünlüsünün türediği görülmektedir. İkinci heceleri l ve b olan ünsüzlerin yanında a ünlüsü türemektedir.

->e: meşveret (Ar.)>müşevere (EYAD, 119-26); masraf (Ar.)>meserif (STİAT, Siv. 113-32)

e türemesi almış olan kelimelerin ikinci ünsüzleri l, v, r ünsüzleridir.

->ı: traktör (Fr.)>dırahtor (AKD, 106-37); kadastro (İt.)>gadastiro (EİA, 238- 37).

Kelime başında yan yana bulunan iki ünsüz arasına bir ı türemesine rastlanmaktadır. ı türemesi almış kelimelerin ikinci ünsüzleri, r, m, n ve y ünsüzleridir. ı türemesine bütün yörelerimizde rastlanmaktadır.

->i: metre (Fr.)>metiru (NYA, 1-62); radyo (Fr.)>radiyo (ErYA, 225-32); metre (Fr.)>metire (Demir ve Aydoğdu, 2016: 173).

i türemesi almış olan kelimelerin ikinci ünsüzleri r, y,l, z, s ünsüzleridir. Örnekleri çoktur.

->o: kontrol (Fr.)>kontorol (EİA, 147-76); tiyatro (İt.)>tiretora (KYA, 23-20).

Örnekleri fazla değildir.

->ö: rüzgar (Far.)>örüzgar (AİAD, Bol. 162-15).

->u: lüks (Fr.)>lokus (RİA, 21-18); alafanga (İt.)>alafuranga (KYA, 8-27).

->ü: apartman (Fr.)>apartüman (AKD, 286-5); mecbur(Ar.)>mecübür (AAT, Kas. 54-7).

2) Son Seste Ünlü Türemesi

->i: hem (Far.)>hemi (KİA, 98-15); evvel (Ar.)>eveli (EİA, 147-15); evvel (Ar.)>eveli (Erol, 2018: 23).

SONUÇ

Bu makalede Türkiye Türkçesi ağızlarında yabancı kelimelerde görülen ünlü seslerin değişimleri ele alınıp incelenmiştir. Bilindiği gibi yabancı kökenli kelimeler dilimize girerken dilimizin ses kurallarına büyük ölçüde uyarlar. Bir kelimenin bir dilde uzun süre yaşayabilmesi için öncelikle halk tarafından benimsenmesi lazımdır. Halkımız yeni karşılaştığı yabancı kelimeleri kendi ses yapısına göre telaffuz etmektedir. Türkçenin ses yapısına uymayan yabancı kelimeler ağızlarda büyük oranda değişikliğe uğrar. Türkçenin ses yapısına uydurularak telaffuz edilen ve halk ağzında kullanılan yabancı kelimeleri Türkçeleşmiş kabul etmek gerekir.

Sonuç olarak ünlü seslerin değişimleri için şunları söyleyebiliriz;

1. Uzun ünlüler Türkiye Türkçesi ağızlarında mevcuttur. Özellikle Arapça ve Farsça'dan dilimize girmiş kelimelerdeki ünlülerin aynen korunduğu bazı örneklerde görülmektedir. Yabancı kelimelerde orta hecede, h, f, ğ, k, n, r ve y gibi ünsüzler düşerken kendilerinden önceki ünlüleri uzattıkları görülmektedir. Bazı kelimelerde ise, hece düşmesiyle uzun ünlünün ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı yörelerimizde vurgu ve tonlamaya bağlı olarak uzun ünlülerin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bütün bu sebeplerden dolayı Türkiye Türkçesi ağızlarında uzun ünlülere rastlanmaktadır.

Bünyesinde uzun ünlü bulunduran fakat Türkiye Türkçesi'nde uzunluğu kaybolmuş ünlülerin Türkiye Türkçesi ağızlarında bazı örneklerde tekrar ortaya çıktığı görülmektedir.

Sonu iki ünlü ile biten kelimelerin bir uzun ünlüye dönüşmesi olayına da sık rastlanmaktadır.

Gümüşhane yöresinde e'lerin uzun e'lere (ē) dönüşmesi en belirgin özelliklerden birisidir.

2. Türkiye Türkçesi'nde normal ünlülerin (özellikle, ı, i, u, ü) Türkiye Türkçesi ağızlarında kısa ünlülere dönüşmektedirler. Ünlü kısalması en çok kelimelerin iç seslerinde l, m, n, r, s, ş, y, z, gibi akıcı veya sızıcı sürekli ünsüzlerin yanında ve açık hecede görülmektedir. Bazı örneklerde ise iki ya da daha çok heceli kelimelerde açık ve vurgusuz olan son hecelerdeki ünlüler kısalmaktadır. Yabancı kelimelerde ünlü kısaltmaları en çok Farsça ve Arapça kelimelerde görülmektedir.

3. Türkiye Türkçesi ağızlarında ikiz ünlü olayına rastlanmaktadır. Özellikle kelimelerin iç seslerinde ünlüler arasında bulunan c, f, g, ğ, h, y gibi ünsüzler eriyip kaybolduklarında yanlarında bulunan ve ayrı hecelere ait olan ünlüler tek bir nefes baskısı altında birleşerek ikiz ünlüleri meydana getirmektedir. Bazen de ünlü benzeşmesi sonucunda ikiz ünlülerin ortaya çıktığı görülmektedir. Türkiye Türkçesi ağızlarında ünlü ikizleşmesinin tam aksine bir durum söz konusudur. Bu yüzden örnekler fazla değildir.

4. Türkiye Türkçesi ağızlarında ikiz ünlülerin tekleşmesi olayına rastlanmaktadır. İkiz ünlüler Türkiye Türkçesi ağızlarında genelde bir ünlüye dönüşmektedir. Bazı örneklerde ikiz ünlüden kurtulmak için iki ünlü arasına bir ünsüzün türetildiği görülmektedir. Bazı örneklerde ise ikiz ünlüler bir uzun ünlüye dönüşmektedir.

5. Bilindiği gibi yabancı kelimelerde ünlü uyumu aranmaz. Fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında yabancı kelimelerin ünlü uyumuna uydukları ve bu yönde büyük bir gelişme içinde oldukları görülmektedir. Ünlü uyumu bütün yörelerimizde görülürmektedir. Bazı örneklerde ise, ünlü veya ünsüzlerin etkisiyle ünlü değişimleri olduğu için ünlü uyumunun bozulduğu dikkat çekmektedir.

6. Yabancı kelimelerde meydana gelen diğer bir olay ünlü düşmesidir. Ünlü düşmesinin sebebi, akıcı yarı ünlü, sızıcı ve ptlayıcı ünsüzlerden birisinin arasında bulunan dar ünlüler çoğu zaman düşerler. Ünlü ile biten bir kelime, ünlü ile başlayan bir kelimeyle bağlantılı ise ilk kelimenin son ünlüsü düşer. Genelde vurgusuz olan orta hece ünlüleri düşer. Bütün bu sebeplerden dolayı orta ve son hecelerde ünlü düşmesi olayına rastlanmaktadır. Bu olay bütün yörelerimizde görülmektedir.

7. Türkçe’de bazı ünsüzler kelime başında bulunmazlar. Bu dilimizin bir kuralıdır. Bu yüzden c, h, ğ, l, j, m, n, p, r, s, z ünsüzleri ile başlayan kelimelerin başına Türkiye Türkçesi ağızlarında bir ünlü getirilir. Özellikle l ve r ile başlayan kelimelerin başına en çok i ve ı ünlüleri getirilmektedir. Orta hecede ise, iki ünsüz arasında bir ünlünün türediği dikkat çekmektedir. Özellikle telaffuzu zor kelimelerde bu olaya rastlanmaktadır. Ünlü türemesi bütün yörelerimizde görülmektedir.

8. Türkiye Türkçesi ağızlarında yabancı kelimelerde meydana gelen diğer bir ses olayı ise, ünlü değişmesidir. Ünlü değişimleri bir kelimenin içindek ünlü seslerin yardımıyla veya yanlarındaki ünsüzlerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Bu değişimlerle bazen ünlü uyumunun bozulduğu dikkat çekmektedir.

9. Diğer bir olay ünlü benzeşmesidir. Ünlülerin birbirlerine olan etkileri sonucunda ünlü benzeşmesi olayı ortaya çıkmaktadır. İlerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmesi olmak üzere iki şekilde görülmektedir. Benzeşme olayı bütün yörelerimizde görülmektedir. Gerileyici ünlü benzeşmesi Doğu Grubu ağızları ile Kuzeydoğu Grubu ağızlarında daha çok görülmektedir.

Yabancı kelimeler Türkiye Türkçesi ağızlarında bir çok ses değişmesine uğramaktadır. Bu değişimleri ünlülerin ünlülere, ünlülerin ünsüzlere, ünsüzlerin ünsüzlere ve ünsüzlerin ünlülere olan etkileri sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunların dışında vurgu ve tonlamaya bağlı olarak birçok ünlü değişmesinin olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Türkçenin birçok

kuralının yabancı kelimelere aktarıldığı tespit edilmiştir. Yabancı kelimelerin Türkçeleşme sürecinde Türkçenin ses yapısına uygun bir şekilde nasıl şekillendiği örneklerle gösterilmeye çalışıldı.

KISALTMALAR

Taranan Eser ve Kısaltmaları

1. AA: Aybastı Ağzı
  2. AAS: Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması
  3. AAT: Anadolu Ağızlarından Toplamlar
  4. AİAD: Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler
  5. AKD: Arpaçay Köylerinden Derlemeler
  6. DA: Diyarbakır Ağzı
  7. DTYA: Doğu Trakya Yerli Ağzı
  - 8.EYAD: Elazığ Yöresi Ağızlarından Derlemeler
  9. ErYA: Erzincan Yöresi Ağızları
  10. EİA: Erzurum İli Ağızları
  11. GA: Gaziantep Ağzı
  12. GBAA: Güney Batı Anadolu Ağızları
  13. GKAYA: Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları
  14. HA: Harput Ağzı
  15. KİA: Kars İli Ağızları
  16. KMA: Kahramanmaraş Merkez Ağzı
  17. KYA: Kütahya ve Yöresi Ağızları
  18. NYA: Nevşehir ve Yöresi Ağızları
  19. OAAD: Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler
  20. RİA: Rize İli Ağızları
  21. STİAT: Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamlar
  22. TYAD: Tunceli Yöresi Ağızlarından Derlemeler
  23. UA: Urfa Ağzı
- Yer Adlarının Kısaltılması**
1. Bit. : Bitlis
  2. Bol.: Bolu
  3. Çan.: Çankırı
  4. Çor.: Çorum
  5. Esk.: Eskişehir

6. Kst.: Kastamonu	ê: Yuvarlak e
7. Kay.: Kayseri	ě: Kısa e
8. Siv.: Sivas	ë : Açık e
9. Tok.: Tokat	ē: Uzun e
10. Yoz.: Yozgat	è: Kalın e
11. Zng.: Zonguldak	è: Kapalı e

Diğer Kısaltmalar

1. agm: Adı Geçen Makale	9. İsp.: İspanyolca
2. Alm.: Almanca	10. İt.: İtalyanca
3. Amr.: Amerika İngilizcesi	11. Lat.: Latince.
4. Ar. : Arapça	12. Port.: Portekizce
5. Erm. : Ermenice	13. Rus.: Rusça
6. Far.: Farsça	14. Sl.: Slavca
7. Fr. : Fransızca	15. Yun.: Yunanca
8. İng.: İngilizce	

KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

<u>A</u>	ı
á: İnce a	ī : Uzun ı
à! : Yarı kalın a	í : İnce ı
â: Yarı yuvarlak a	ĩ : Kısa ı
ā: Uzun a	î
â: Kapalı a	í' : İnce i
<u>E</u>	í' : Kalın i
e!: Yarı kapalı e	î: Uzun i

ı̇ : Kapalı i	õ̇ : Uzun ö
ı̇ı̇ : Çok kapalı i	U
İ: Uzun i	ú: İnce u
İ̇ : Kısa i	ũ: Kısa u
Q	ũ̇ : Uzun u
ó: İnce o	Û
ò: Kalın o	ũ̇ : Uzun ü
õ̇ : Uzun o	Diğer İşaretler
Q̇	˘:Uzunişareti

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ö. A. (1945), *Gaziantep ağzı-u*. Ankara: TDK Yayınları.
- Atmaca, E. (2007), “Antalya’nın korkuteli ilçesi ağzında görülen belirgin ses hâdiseleri”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, C.1, Güz 2007, Ankara: Avrasya Yazarlar Birliği Yayınları, s. 115-155.
- Aydın, M. (2002), *Aybastı ağzı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Baydur, S. Y. (1953), “Dilimiz ve yunan-latin asıllı kelimeler”, *TDAY Belleten*, s. 93-97.
- Bayraktar, F. S. (2000), *Kayseri merkez ağzı*, Trakya Üniversitesi, Edirne: Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Bulak, Ş. (2017), *Van küresin ağzı*, İstanbul: Düzey Kitap Yayınları.
- Bulut, S. (2013), “Türkiye türkçesi ağızları üzerine çalışma yapılmayan il ve ilçeler”, *Turkish Studies*, Ankara: Volume 8/1 Winter 2013, p.1129-1149.
- Bulut, S. (2017-1), “Serik (Antalya) yörekleri ağzından “derleme sözlüğü”ne katkılar”, *Route Educational and Social Science Journal*, Volume 4(5), August 2017. s. 127-141.
- Bulut, S. (2017-2), “Gümüşhane ili ve yöresi ağızlarından derleme sözlüğü’ne katkılar”, *Karadeniz Araştırmaları*, XV/57 - Bahar 2018 - s.171-190.
- Bulut, S. (2018), “Giresun ili ve yöresi ağızlarında fındık”, *Mavi Atlas*, 6 (1) / 2018: 205-232.
- Bulut, S. (2018), *Gümüşhane ve yöresi ağızları söz varlığı*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Buran, A. (1997) “Anadolu (Türkiye türkçesi) ağızlarının karşılaştırmalı incelemesi ve bu konu ile ilgili sorunlar”, *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* (9 Mayıs 1997-TDK Ankara).

- Buran, A. ve İlhan N. (2008), *Elazığ yöresi söz varlığı*, Ankara: TDK Yayınları.
- Buran, A. ve Oğraş Ş. (2003), *Elazığ ili ağızları*, Elazığ: Elazığ Valiliği Yayını, ELESKAV Yayın No 23.
- Buluç, S. (1940-1942), “Anadolu ağızları bibliyografyası”, *Türkiyat Mecmuası*, VII-VIII, s. 327-333.
- Caferoğlu, A. (1951), *Anadolu illeri ağızlarından derlemeler*, İstanbul: İstanbul Ün., Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1948), *Orta anadolu ağızlarından derlemeler*, İstanbul: İstanbul Ün., Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1943), *Anadolu ağızlarından toplamalar*, İstanbul: İstanbul Ün., Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1944), *Sivas ve tokat illeri ağızlarından toplamalar*, İstanbul: İstanbul Ün., Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1964), “Anadolu ve rumeli ağızlarında ünlü değişmeleri”, *TDAY Belleten*, s. 1-34.
- Delice, H. İ. (1995), “Anadolu ve rumeli ağızları metinlerinde kullanılan- seslerin traskripsiyonu meselesi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları-1*, s. 119-131.
- Demir, N. (2001), *Ordu ili ve yöresi ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.
- Demir, N. (2006), *Trabzon ve yöresi ağızları*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Demir, N. ve Aydoğdu, Ö. (2016), *Giresun ili ve yöresi ağızları*, II: Baskı, Giresun: Giresun Valiliği Yayını.
- Develioğlu, F. (1986), *Osmanlıca-türkçe sözlük*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Emin, E. (1997), *Zonguldak-bartın-karabük illeri ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.
- Erdem, M. D. ve Dağdelen G. (2012), *karabük ve yöresi ağızları*, Karabük: Karabük Valiliği Yayınları.
- Erdem, M. D. ve Kirik E. (2011), *Kahramanmaraş ve yöresi ağızları*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği, İl Özel İdaresi Yayını.
- Eren, H. (1960), “Anadolu ağızlarında rumca, islavca ve arapça kelimeler”, *TDAY Belleten*, s. 295-371.
- Ercilasun, A. B. (2002), *Kars ili ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.
- Ergin, M. (1992), *Üniversiteler için tük dili*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Erimer, K. (1970), “Anadolu ve rumeli ağızları üzerinde bir bibliyografya denemesi”, *TDAY Belleten*, s.211-236.

Erol, H. A. (2018), *Kilis ili ağızları*, Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Kilis Tarihi ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.

Ertem, M. (1994), *Diyarbakır ili ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

Gemalmaz, E. (1978), *Erzurum ili ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

Gülensoy, T. (1988), *Kütahya ve yöresi ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

Gülensoy, T. (1981), *Anadolu ve rumeli ağızları bibliyografyası*, Ankara: KB Yayınları.

Gülensoy, T. (1993), *Rumeli ağızlarının ses bilgisi üzerine bir deneme*, Kayseri.

Gülensoy, T. ve Buran, A. (1994), *Elazığ yöresi ağızlarından derlemeler-1*, Ankara: TDK Yayınları.

Gülensoy, T. ve Buran, A. (1992), *Tunceli yöresi ağızlarından derlemeler*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Güler, Z. (1992), *Harput ağzı*, Elazığ: Elazığ Belediyesi Yayınları.

Gülseren, C. (2000), *Malatya ili ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

Gülsevin, G. (2002), *Uşak ili ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

Günay, T. (2003), *Rize ili ağızları*, 2. Baskı, Ankara: TDK Yayınları.

Günşen, A. (2000), *Kırşehir ve yöresi ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

İleri, C. (2008), *Eskişehir ili mihalıççık ilçesi ve yöresi ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

Kalay, E. (1998), *Edirne ili ağızları*, Ankara: TDK Yayınları.

Karahan, L. (1996), *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yayınları.

Karamanlioğlu, A. *Anadolu Ağızları, Meydan Larousse Ansiklopedisi*, C. I.

Karasakaloğlu, N. (2005), *Aydın merkez ağzı*, Atatürk Üniversitesi, Erzurum: Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Kılıç, M. (2008), *Kahramanmaraş merkez ağzı*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş.

Korkmaz, Z. (1977), *Nevşehir ve yöresi ağızları-1*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını.

Korkmaz, Z. (1956), *Güney-batı anadolu ağızları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını.

Korkmaz, Z. (1975-76), "Anadolu ağızları üzerindeki araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar", *TDAY, Belleten*, s. 143-172.

Korkmaz, Z. (2007), *Gramer terimleri sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.

Kürkçüoğlu, K. E. (1945), *Urfa ağzı*, İstanbul.

Olca, S. (1966), *Doğu Trakya yerli ağzı*, Ankara: TDK Yayınları.

Olca, S.- vd., (1976), *Arpaçay köylerinden derlemeler*, Ankara: TDK Yayınları.

Olgun, İ. ve Draşan, C. (1967), *Farsça-türkçe sözlük*, Ankara.

Öçalan, M. (2004), *Sakarya ili ağzları*, (1. Cilt, Giriş-İnceleme) Erciyes Üniversitesi, Kayseri: Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi).

Öner, M. (1996), “Türkçe’de dille ilgili alış-verişlerin ve dil hareketlerinin tarihine toplu bir bakış”, *Türk Dili Dergisi*, Ağustos, S. 536, s. 140-148.

Özden, R. H. (1946), “Dilimizde yerleşmiş yabancı unsurlar”, *TDED 1/2*, İstanbul, s. 230.

Özçelik, S. (1997), *Urfa merkez ağzı*, Ankara: TDK Yayınları.

Özçelik, S. ve Boz, E. (2001), *Diyarbakır ili çüngüş ve çermik yöresi ağzı*, Ankara: TDK Yayınları.

Öztürk, E. (2009), *Silifke ve mut’taki sarıkeçili ve bahşiş yörükleri ağzları*, Ankara: TDK Yayınları.

Öztürk, F. (1996), “Arapça’dan türkçe’ye geçmiş kelimeler ve kullanım özellikleri”, *Tömer Dil Dergisi*, Ankara, s. 50.

Redhouse *İngilizce-türkçe sözlük*, (1990), İstanbul: Redhouse Yayınları.

Sağır, M. (1995), *Erzincan ve yöresi ağzları*, Ankara: TDK Yayınları.

San, S. Ö. (1990), *Gümüşhane kültür araştırmaları ve yöre ağzları*, Ankara.

Türkçe sözlük, (1988), Ankara: TDK Yayınları.

Türkiye’de halk ağzından söz derleme dergisi- 1, İstanbul, 1934.

Yavuz, S. (2013), *Adıyaman ili ve yöresi ağzları*, Ankara: Turkish Studies Yayınları.

Yıldırım, F. (1999), *Çukurova ağzları*, (Adana ve Osmaniye İlleri-1.cilt) Çukurova Üniversitesi, Adana: Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Zülfikar, H. (1996), “Doğu kökenli kelimelerin ilk hecelerindeki ünlülerin kısalması”, *TDE*, S. 521, s. 1 083-1094.